

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2013. Αυτή η μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο. Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην πλήρη ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο τέλος του παρόντος εγγράφου.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA PARTİSİ (ÖDP) κατά
Τουρκίας

(Προσφυγή υπ'αρ. 7819/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

10 ΜΑΪΟΥ 2012

Η παρούσα απόφαση είναι οριστική. Επιδέχεται μορφολογικές βελτιώσεις.

Για την υπόθεση Özgürlük Ve Dayanışma Partisi (ÖDP) κατά Τουρκίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Δεύτερο Τμήμα) που συνεδρίασε σε Τμήμα αποτελούμενο από τους:

Françoise Tulkens, *Προεδρεύουσα,*

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

Paulo Pinto de Albuquerque, *δικαστές,*

και Stanley Naismith, *Γραμματέα του Τμήματος,*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 4 Οκτωβρίου 2011 και στις 10 Απριλίου 2012,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, που εγκρίθηκε την ως άνω τελευταία ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε από προσφυγή (αρ. 7819/03) η οποία ασκήθηκε στο Δικαστήριο κατά της Δημοκρατίας της Τουρκίας δυνάμει του Άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») από ένα Τουρκικό πολιτικό κόμμα, Özgürlük Ve Dayanışma Partisi (“the ÖDP”, το Κόμμα Ελευθερίας και Αλληλεγγύης) («το προσφεύγον»), την 1^η Οκτωβρίου 2002.

2. Το προσφεύγον εκπροσωπήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. M. Bektaş, δικηγόρο Άγκυρας. Η Τουρκική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τον Αντιπρόσωπό της.

3. Το προσφεύγον κόμμα, στο οποίο είχε δοθεί το δικαίωμα συμμετοχής στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, υποστήριξε ότι είχε υποστεί διακριτική μεταχείριση επειδή δεν έγινε δεκτό το αίτημά του για οικονομική ενίσχυση η οποία προβλέπεται για τα πολιτικά κόμματα σύμφωνα με το Σύνταγμα.

4. Η αίτηση γνωστοποιήθηκε στην Κυβέρνηση στις 30 Ιουλίου 2007. Αποφασίσθηκε επίσης να κριθούν ταυτόχρονα το παραδεκτό και το βάσιμο της προσφυγής.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Το προσφεύγον, το ÖDP, είναι Τουρκικό πολιτικό κόμμα με έδρα την Άγκυρα.

6. Με διάταγμα της 28^{ης} Νοεμβρίου 1998, η Ανώτατη Εκλογική Επιτροπή δημοσίευσε κατάλογο των δεκαοκτώ πολιτικών κομμάτων που είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις βουλευτικές και δημοτικές εκλογές της 18^{ης} Απριλίου 1999. Το ÖDP ήταν στον κατάλογο. Για να έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις συγκεκριμένες εκλογές, τα πολιτικά κόμματα θα έπρεπε να είχαν τοπικές οργανώσεις στις μισές τουλάχιστον επαρχίες της χώρας επί τουλάχιστον έξι μήνες προ των εκλογών και να είχαν ήδη οργανώσει το συνέδριό του κόμματος.

7. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1998 το ÖDP υπέβαλε αίτηση στο Υπουργείο Οικονομικών για να λάβει την οικονομική ενίσχυση που προβλέπεται για τα πολιτικά κόμματα δυνάμει του Άρθρου 68 του Συντάγματος.

8. Με απόφαση της 23^{ης} Νοεμβρίου 1998, το Υπουργείο Οικονομικών δεν έκανε δεκτό το αίτημα με την αιτιολογία ότι μόνον πολιτικά κόμματα που πληρούν τα κριτήρια του Νόμου 2820 περί πολιτικών κομμάτων δικαιούνται δημόσιας χρηματοδότησης.

9. Στις 29 Δεκεμβρίου 1998 το ÖDP κίνησε διαδικασία ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Άγκυρας επιδιώκοντας την ακύρωση της απόφασης της 23^{ης} Νοεμβρίου 1998. Το ÖDP αρχικά επεσήμανε ότι το ίδιο το Σύνταγμα προέβλεπε ότι « το Κράτος θα χορηγεί επαρκή και δίκαιη χρηματοδότηση στα πολιτικά κόμματα» και ότι «ο νόμος θα καθορίσει τις αρχές που εφαρμόζονται στη χρηματοδότηση των κομμάτων, τις συνδρομές των μελών και τις δωρεές». Το προσφεύγον κόμμα σημείωσε ιδιαιτέρως ότι τα κριτήρια που θεσπίζει ο Νόμος περί πολιτικών κομμάτων απέκλειαν από το δικαίωμα στις κρατικές επιδοτήσεις κόμματα τα οποία δεν εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο. Επισημαίνοντας ότι είναι δύσκολη η πραγματοποίηση πολιτικών δραστηριοτήτων και εκστρατειών χωρίς τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους, υποστήριξε ότι ο εκ του νόμου αποκλεισμός ήταν αντισυνταγματικός και αντίθετος στις αρχές του δημοκρατικού Κράτους, στο καθήκον του Κράτους να προάγει τα δημοκρατικά δικαιώματα και ελευθερίες και στην αρχή της ίσης μεταχείρισης. Επιπλέον, οι εν λόγω διατάξεις παραβίαζαν τις διεθνείς πράξεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

10. Με απόφαση της 29^{ης} Σεπτεμβρίου 1999, το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας απέρριψε την προσφυγή που κατέθεσε το ÖDP με την αιτιολογία ότι το τελευταίο δεν πληρούσε τα κριτήρια του Νόμου 2820 περί πολιτικών κομμάτων. Το δικαστήριο δεν έκρινε την ένσταση αντισυνταγματικότητας που προέβαλε το ÖDP.

11. Το ÖDP άσκησε έφεση επί νομικών ζητημάτων κατά της αποφάσεως της 29^{ης} Σεπτεμβρίου 1999, επαναλαμβάνοντας τους λόγους που είχε προβάλει σε πρώτο βαθμό.

12. Με απόφαση της 25^{ης} Απριλίου 2002 η οποία επιδόθηκε στο προσφεύγον στις 10 Ιουλίου 2002, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση την οποία έκρινε σύμφωνη με τους κανόνες της δικονομίας και του δικαίου.

II. ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Το εθνικό πλαίσιο

1. Το Σύνταγμα

13. Η τελευταία παράγραφος του Άρθρου 68 του Συντάγματος αναφέρει ότι « το Κράτος θα χορηγεί επαρκή και δίκαιη χρηματοδότηση στα πολιτικά κόμματα» και ότι «ο νόμος θα καθορίσει τις αρχές που εφαρμόζονται στη χρηματοδότηση των κομμάτων, τις συνδρομές των μελών και τις δωρεές».

2. Ο Νόμος περί πολιτικών κομμάτων

14. Σύμφωνα με το πρόσθετο τμήμα 1 του Νόμου 2820 περί πολιτικών κομμάτων, το Κράτος παρέχει οικονομική ενίσχυση (το συνολικό ποσό της οποίας αντιστοιχεί στα 2/5000 του προϋπολογισμού του) στα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο, κατ'αναλογία του αριθμού των εδρών τους. Τα πολιτικά κόμματα που δεν εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο δικαιούνται επίσης την ενίσχυση υπό την προϋπόθεση ότι είχαν λάβει ποσοστό τουλάχιστον 7% των ψήφων στις προηγούμενες εκλογές. Κόμματα που έχουν τουλάχιστον τρεις βουλευτές δικαιούνται επίσης την ενίσχυση, έστω και αν δεν συμμετείχαν στις προηγούμενες εκλογές.

15. Το ποσό της χρηματοδότησης που δίδεται στα κόμματα τριπλασιάζεται το έτος των βουλευτικών εκλογών και διπλασιάζεται το έτος των δημοτικών εκλογών.

3. Νομολογία περί την Συνταγματικότητα

16. Με απόφαση της 20ης Νοεμβρίου 2008 το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας απέρριψε κατά πλειοψηφία ένσταση αντισυνταγματικότητας που έθεσε το Διοικητικό Δικαστήριο της Άγκυρας, ισχυριζόμενο ότι το εκ του νόμου όριο του 7% που επιβάλλεται στα πολιτικά κόμματα προκειμένου να τους χορηγηθεί κρατική χρηματοδότηση συνιστά διακριτική μεταχείριση και είναι ως εκ τούτου αντισυνταγματικό. Προκειμένου να σχηματίσει κρίση, το Συνταγματικό Δικαστήριο θεώρησε ότι ένας από τους σκοπούς των πολιτικών κομμάτων ήταν η επίτευξη εκλογικής υποστήριξης ώστε να συμμετάσχουν στην κυβέρνηση και ως εκ

τούτου να συνεισφέρουν στην έκφραση της λαϊκής βούλησης. Από αυτό συμπεράνε ότι κόμματα που δεν είχαν επιτύχει να λάβουν επαρκή εκλογική υποστήριξη δεν συνεισέφεραν στην έκφραση της λαϊκής βούλησης στον ίδιο βαθμό με τα πολιτικά κόμματα που είχαν ευρύτερη λαϊκή υποστήριξη. Απέρριψε τον ισχυρισμό ότι το κριτήριο του βαθμού της συμμετοχής των κομμάτων στη δημοκρατική πολιτική ζωή που χρησιμοποιήθηκε για την κατανομή της κρατικής χρηματοδότησης δεν ήταν αντικειμενικό, δίκαιο ή σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας

17. Μία μειοψηφία των δικαστών του Συνταγματικού Δικαστηρίου είχε την άποψη ότι το όριο του 7% ήταν υπερβολικά υψηλό (αντιστοιχούσε σε σχεδόν τρία εκατομμύρια ψήφους στο δημοψήφισμα του 2007), ότι έδινε αθέμιτο πλεονέκτημα στα πολιτικά κόμματα που το υπερέβαιναν και ότι το κριτήριο «να συνεισφέρουν στην έκφραση της λαϊκής βούλησης» ήταν υποκειμενικό και παραβίαζε την αρχή του κράτους δικαίου.

4. Άμεση χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και σύντομη επισκόπηση των επίμαχων εκλογών στην παρούσα υπόθεση

18. Το ÖDP έλαβε 0,8% των έγκυρων ψήφων στις βουλευτικές εκλογές της 18ης Απριλίου 1999, 0,34% των ψήφων στις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου 2002 και 0,15% των ψήφων στις εκλογές του 2007.

19. Τα κόμματα που χρηματοδοτήθηκαν πριν από τις εκλογές αυτές είτε είχαν κερδίσει έδρες στην Εθνοσυνέλευση στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές είτε είχαν λάβει περισσότερο από 7% των έγκυρων ψηφοδελτίων σε εκείνες τις εκλογές.

Πριν από τις γενικές εκλογές του 1999, έξι πολιτικά κόμματα (εκ των οποίων ένα δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο) από τα εικοσιένα κόμματα που κατέβασαν υποψηφίους είχαν λάβει κρατική οικονομική ενίσχυση. Πριν από τις γενικές εκλογές του 2002, έξι κόμματα (εκ των οποίων ένα δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο) από τα δεκαπέντε που έλαβαν μέρος στις εκλογές έλαβαν κρατική χρηματοδότηση. Πριν από τις εκλογές του 2007, είχαν χρηματοδοτηθεί πέντε από τα δεκαπέντε κόμματα που κατέβασαν υποψηφίους· από τα πέντε αυτά κόμματα, τα τρία δεν εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο. Το ÖDP δεν έλαβε ποτέ κρατική χρηματοδότηση.

B. Διεθνείς πράξεις

20. Τα σχετικά αποσπάσματα των Κατευθυντηρίων Οδηγιών που αφορούν τη ρύθμιση περί πολιτικών κομμάτων που συνέταξε ο ΟΑΣΕ/Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) και η Επιτροπή της Βενετίας και εγκρίθηκαν από την Επιτροπή της Βενετίας κατά την 84η Σύνοδο της Ολομελείας της (Βενετία, 15-16 Οκτωβρίου 2010, CDL-AD(2010)024) αναφέρουν τα εξής:

«3. Δημόσια χρηματοδότηση

(α) Σημασία της δημόσιας χρηματοδότησης

176. Η δημόσια χρηματοδότηση και οι απαιτούμενοι κανονισμοί της (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τα όρια δαπανών, τη δημοσιοποίηση και την αμερόληπτη εφαρμογή) σχεδιάστηκαν και θεσπίστηκαν σε πολλά κράτη ως εν δυνάμει μέσα για την πρόληψη της διαφθοράς, την υποστήριξη των πολιτικών κομμάτων στο σημαντικό τους ρόλο και την αφαίρεση της αδικαιολόγητης εξάρτησης από ιδιώτες δωρητές. Σκοπός αυτών των συστημάτων χρηματοδότησης είναι να εξασφαλίσουν ότι όλα τα κόμματα θα μπορέσουν να ανταγωνισθούν μεταξύ τους στις εκλογές σύμφωνα με την αρχή των ίσων ευκαιριών, ενισχύοντας έτσι τον πολιτικό πλουραλισμό και βοηθώντας να εξασφαλισθεί η σωστή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών. Εν γένει η νομοθεσία θα πρέπει να επιδιώκει την ισορροπία ανάμεσα στις δημόσιες και τις ιδιωτικές εισφορές ως πηγές χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει η δημόσια χρηματοδότηση να περιορίζει ή να παρεμβαίνει στην ανεξαρτησία πολιτικού κόμματος.

177. Το ποσό της δημόσιας χρηματοδότησης που χορηγείται στα κόμματα πρέπει να είναι προσεκτικά μελετημένο ώστε να εξασφαλίζεται η χρησιμότητα αυτής της χρηματοδότησης ενώ ταυτόχρονα να μην εκλείπει η ανάγκη για ιδιωτικές εισφορές ούτε να εξουδετερώνονται οι μεμονωμένες δωρεές. Παρά το γεγονός ότι η φύση των εκλογών και της προεκλογικής εκστρατείας στα διάφορα κράτη καθιστά αδύνατο τον προσδιορισμό ενός καθολικά εφαρμόσιμου επιπέδου χρηματοδότησης, η νομοθεσία θα πρέπει να δημιουργήσει μηχανισμούς επανεξέτασης με στόχο να προσδιορίζεται περιοδικά η επίπτωση της ισχύουσας δημόσιας χρηματοδότησης και, εφόσον χρειάζεται, να αλλάζει το ποσό της χορηγούμενης χρηματοδότησης. Εν γένει, οι επιδοτήσεις θα πρέπει να καθορίζονται σε επίπεδο ουσιαστικό ώστε να εκπληρώνουν το σκοπό της παροχής υποστήριξης αλλά να μην αποτελούν τη μοναδική πηγή εισοδήματος ούτε να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για υπερβολική εξάρτηση από την κρατική στήριξη.

(β) Οικονομική υποστήριξη

178. Η νομοθεσία θα πρέπει να επιτρέπει ρητά την οικονομική υποστήριξη του κράτους προς τα πολιτικά κόμματα. Η χορήγηση δημοσίου χρήματος στα πολιτικά κόμματα συχνά θεωρείται ισοδύναμη προς το σεβασμό της αρχής των ίσων ευκαιριών όλων των υποψηφίων, ιδιαιτέρως όταν ο χρηματοδοτικός μηχανισμός περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για τις γυναίκες και τις μειονότητες. Στις περιπτώσεις που παρέχεται οικονομική στήριξη στα κόμματα θα πρέπει η σχετική νομοθεσία να εισάγει σαφείς κατευθυντήριες οδηγίες για τον προσδιορισμό του ποσού αυτής της χρηματοδότησης το οποίο θα πρέπει να κατανέμεται στους αποδέκτες με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο.

(γ) Άλλες μορφές δημόσιας στήριξης

179. Πέραν της άμεσης χρηματοδότησης, το κράτος είναι δυνατόν να παρέχει υποστήριξη στα κόμματα με ποικίλους τρόπους, όπως οι φοροαπαλλαγές για κομματικές δραστηριότητες, η πρόσβαση σε δωρεάν χρόνο στα μέσα ενημέρωσης ή η δωρεάν χρήση δημόσιων χώρων για προεκλογικές δραστηριότητες. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις και η οικονομική και η σε είδος υποστήριξη, πρέπει να παρέχεται στη βάση των ίσων ευκαιριών προς όλα τα κόμματα και τους υποψηφίους (συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των μειονοτήτων). Παρόλο που η φύση της «ισότητας» είναι δυνατόν να μην είναι απόλυτη, το σύστημα προσδιορισμού της αναλογικής (ή δίκαιης) κατανομής της κρατικής στήριξης (οικονομικής ή σε είδος) οφείλει να είναι αντικειμενικό, δίκαιο και εύλογο.

...

4. Κατανομή της χρηματοδότησης

183. Το σύστημα κατανομής της κρατικής υποστήριξης προς τα πολιτικά κόμματα θα πρέπει να καθορίζεται από σχετική νομοθεσία. Ορισμένα συστήματα κατανέμουν χρήματα πριν τις εκλογές βάσει των αποτελεσμάτων των προηγούμενων εκλογών ή βάσει αποδεδειγμένης ελάχιστης υποστήριξης. Άλλα συστήματα καταβάλουν την πληρωμή μετά τις εκλογές, δυνάμει του τελικού αποτελέσματος. Εν γένει, η καταβολή της χρηματοδότησης, ή τουλάχιστον ενός ποσοστού της χρηματοδότησης που πρόκειται να δοθεί, πριν τις εκλογές, εξασφαλίζει καλύτερα την ισότητα ευκαιριών στον ανταγωνισμό μεταξύ των κομμάτων.

....

185. Η κατανομή της χρηματοδότησης είναι δυνατόν να γίνει είτε με πλήρη ισοτιμία («απόλυτη ισότητα») είτε αναλογικά βάσει των εκλογικών αποτελεσμάτων του κόμματος ή του αποδεδειγμένου επιπέδου στήριξής του («δίκαιη»). Δεν υπάρχει γενικώς ενδεδειγμένο σύστημα το οποίο να καθορίζει την κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης. Πιθανόν, νομοθεσία περί κατανομής της δημόσιας χρηματοδότησης που επιδιώκει η κατανομή να στηρίζεται σε συνδυασμό των προσεγγίσεων της απόλυτης ισότητας και της δικαιοσύνης να είναι αποτελεσματικότερη για την επίτευξη πολιτικού πλουραλισμού και ίσων ευκαιριών. Όποτε απαιτούνται ελάχιστα ποσοστά υποστήριξης προκειμένου να χορηγηθεί χρηματοδότηση, ένα αδικαιολόγητα υψηλό όριο είναι δυνατόν να αποβεί εις βάρος του πολιτικού πλουραλισμού και των ευκαιριών των μικρών πολιτικών κομμάτων. Ο πολιτικός πλουραλισμός ευνοείται όταν η παροχή δημόσιας στήριξης συναρτάται με την επίτευξη ορίου εκλογικής στήριξης που είναι χαμηλότερο από το εκλογικό όριο για απόκτηση έδρας στο κοινοβούλιο.

...

187. Η νομοθεσία θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι ο τύπος βάσει του οποίου κατανέμεται η δημόσια χρηματοδότηση δεν θα παρέχει μονοπώλιο ή δυσανάλογη χρηματοδότηση σε ένα πολιτικό κόμμα. Ο τύπος βάσει του οποίου γίνεται η κατανομή θα πρέπει επίσης να εμποδίζει την μονοπώληση της δημόσιας χρηματοδότησης από τα δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα.

5. Προϋποθέσεις για τη χορήγηση δημόσιας χρηματοδότησης

188. Κατ' ελάχιστον, κάποιο επίπεδο δημόσιας χρηματοδότησης θα πρέπει να λαμβάνουν όλα τα κόμματα που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο. Ωστόσο, για την προώθηση του πολιτικού πλουραλισμού, θα πρέπει να διατίθεται κάποια χρηματοδότηση και σε κόμματα πέραν αυτών που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο ώστε να περιλαμβάνονται όλα τα κόμματα που συμμετέχουν με υποψηφίους στις εκλογές και τα οποία έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο υποστήριξης από τους πολίτες. Αυτό είναι ιδιαίτερος σημαντικός για τα νέα κόμματα τα οποία πρέπει να έχουν δίκαιες ευκαιρίες να ανταγωνιστούν τα υπάρχοντα .

....

190. Η δημόσια χρηματοδότηση είναι δυνατόν να ενισχύσει τον πολιτικό πλουραλισμό μέσω της παροχής αυξημένων πόρων στα πολιτικά κόμματα. Ως εκ τούτου, ευλόγως η νομοθεσία δύναται να απαιτήσει από ένα κόμμα να αντιπροσωπεύει ένα ελάχιστο ποσοστό του εκλογικού σώματος προκειμένου να λάβει χρηματοδότηση. Επειδή όμως η στέρηση δημόσιας χρηματοδότησης είναι δυνατόν να οδηγήσει σε μείωση του πλουραλισμού και των εναλλακτικών πολιτικών προτάσεων, αποτελεί ορθή πρακτική να θεσπίζονται σαφείς κατευθυντήριες οδηγίες για τον τρόπο

με τον οποίο τα νέα πολιτικά κόμματα θα μπορέσουν να επωφεληθούν από τη χρηματοδότηση καθώς και για την επέκταση της δημόσιας χρηματοδότησης πέραν των κομμάτων που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο. Θα πρέπει να μελετηθεί ένα γενναιόδωρο σύστημα προσδιορισμού των δικαιούχων ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι ψηφοφόροι θα έχουν τις απαραίτητες εναλλακτικές πολιτικές προτάσεις προκειμένου να υπάρχει πραγματική επιλογή».

Ο ΝΟΜΟΣ

Ι. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

21. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη, κατά το Άρθρο 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Εξάλλου, δεν συντρέχουν άλλοι λόγοι απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κριθεί παραδεκτή.

ΙΙ. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

22. Στηριζόμενο στα Άρθρα 9,10, 11 και 14 της Σύμβασης, το προσφεύγον κόμμα ισχυρίστηκε ότι το Κράτος, αρνούμενο να του χορηγήσει την οικονομική βοήθεια που χορηγήθηκε σε άλλα κόμματα με την αιτιολογία ότι είχε λάβει λιγότερο από το 7% των ψήφων στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές, έκανε διάκριση εις βάρος του βάζοντάς το σε μειονεκτική θέση στις προεκλογικές εκστρατείες των ετών 1999, 2002 και 2007. Ισχυρίστηκε ότι με την πράξη αυτή, το Κράτος παραβίασε την ελευθερία έκφρασης της λαϊκής βούλησης κατά την εκλογή του νομοθετικού σώματος.

23. Το Δικαστήριο θα αρχίσει με την εξέταση της καταγγελίας από την σκοπιά του Άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου

Το Άρθρο 14 της Σύμβασης αναφέρει τα εξής:

«Η χρήση των αναγνωριζόμενων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.»

Το άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης προβλέπει:

«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν όπως διενεργώσι, κατά λογικά διαστήματα, ελεύθερας μυστικής εκλογάς, υπό συνθήκας

επιτρέπουσας την ελευθέραν έκφρασιν της λαϊκής θελήσεως ως προς την εκλογήν του νομοθετικού σώματος.»

A. Οι θέσεις των μερών

24. Το προσφεύγον υποστήριξε ότι η επίδικη άρνηση να του χορηγηθεί δημόσια χρηματοδότηση προκάλεσε ανισότητα ανάμεσα στα διάφορα πολιτικά κόμματα που συμμετείχαν στις βουλευτικές εκλογές, αυξάνοντας τις πιθανότητες επιτυχίας των κομμάτων που εκπροσωπούντο ήδη στο Κοινοβούλιο ή που είχαν επιτύχει περισσότερο από το 7% των ψήφων στις προηγούμενες εκλογές. Σύμφωνα με το προσφεύγον, τα κόμματα αυτά είχαν πρόσβαση σε μία σημαντική πηγή πόρων η οποία τους έδινε αθέμιτο πλεονέκτημα (συγκεκριμένα, κατά παράβαση των διατάξεων του Συντάγματος και της Συνθήκης που απαγορεύουν τις διακρίσεις) απέναντι στα νέα κόμματα που συμμετείχαν στις εκλογές, ιδιαίτερα όσον αφορά στη διάδοση των απόψεών τους- δεδομένου ότι η χρηματοδότηση αύξανε τη δυνατότητά τους να έχουν πρόσβαση στα μέσα μαζικής επικοινωνίας- και στη διοργάνωση διαφόρων συναντήσεων και κοινωνικό-πολιτιστικών εκδηλώσεων σε εθνικό επίπεδο.

25. Η Κυβέρνηση αμφισβήτησε τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος. Παρατήρησε ότι η διάκριση που έγινε στη δημόσια χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στηρίχθηκε στο αποτέλεσμα των προηγούμενων εκλογών (στη βάση του αριθμού των ψήφων ή των κοινοβουλευτικών εδρών που αποκτήθηκαν σε εκείνες τις εκλογές). Με άλλα λόγια, στηρίχθηκε σε νόμιμους και αντικειμενικούς λόγους. Άρνηση χορήγησης δημόσιας χρηματοδότησης θα μπορούσε να θεωρηθεί διακριτική μεταχείριση εφόσον στηριζόταν στις πολιτικές απόψεις κόμματος, το οποίο όμως δεν συνέβη στην παρούσα υπόθεση. Επιπλέον, τα Κράτη είχαν ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τη θέσπιση των ελάχιστων κριτηρίων που πρέπει να πληρούν τα πολιτικά κόμματα προκειμένου να δικαιούνται δημόσιας χρηματοδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα υπήρχε παραβίαση του δικαιώματος των κομμάτων να συμμετάσχουν στην πολιτική ζωή.

B. Τα κριτήρια του Δικαστηρίου κατά την εφαρμογή του Άρθρου 14 της Σύμβασης ερμηνευομένου σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου

26. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι διακριτική μεταχείριση σημαίνει διαφορετική αντιμετώπιση ατόμων σε παρόμοιες καταστάσεις χωρίς αντικειμενική και εύλογη αιτιολόγηση. «Χωρίς αντικειμενική και εύλογη αιτιολόγηση» σημαίνει ότι η συγκεκριμένη διάκριση δεν επιδιώκει «θεμιτό σκοπό» ή ότι δεν υφίσταται «εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και τον επιδιωκόμενο σκοπό» (βλ. μεταξύ πολλών καθοριστικών αποφάσεων *Sejdić and Finci κατά Βοσνίας Ερζεγοβίνης*

[GC], αρ. 27996/06 και 34836/06, § 42, ΕΔΔΑ 2009). Το πεδίο του περιθωρίου εκτίμησης Συμβαλλομένου Μέρους στον τομέα αυτό θα ποικίλει ανάλογα με τις περιστάσεις, το αντικείμενο και το πλαίσιο (βλ. *Andrejeva κατά Λεττονίας* [GC], αρ. 55707/00, § 82, ΕΔΔΑ 2009).

27. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει περαιτέρω ότι το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου κατοχυρώνει μία χαρακτηριστική αρχή της ουσιαστικής πολιτικής δημοκρατίας και συνεπώς είναι πρωταρχικής σημασίας εντός του συστήματος της Σύμβασης (βλ. *Mathieu-Mohin and Clerfayt κατά Βελγίου*, 2 Μαρτίου 1987, § 47, Σειρά Α αρ. 113). Ο ρόλος του Κράτους ως τελικού εγγυητή του πλουραλισμού, συνεπάγεται τη θέσπιση θετικών μέτρων για την «οργάνωση» δημοκρατικών εκλογών «υπό συνθήκες που θα εξασφαλίσουν την ελεύθερη έκφραση της λαϊκής βούλησης κατά την εκλογή του νομοθετικού σώματος» (βλ. προαναφερθείσα *Mathieu-Mohin and Clerfayt*, § 54).

28. Οι ελεύθερες εκλογές και η ελευθερία έκφρασης και ιδιαίτερα η ελευθερία του πολιτικού διαλόγου, αποτελούν το θεμέλιο οποιασδήποτε δημοκρατίας (βλ. προαναφερθείσα *Mathieu-Mohin and Clerfayt*, § 47 και *Lingens κατά Αυστρίας*, 8 Ιουλίου 1986, §§ 41 και 42, Σειρά Α αρ. 103). Η «ελεύθερη έκφραση της λαϊκής βούλησης κατά την εκλογή του νομοθετικού σώματος» είναι θέμα στο οποίο έχει εφαρμογή και το Άρθρο 11 της Σύμβασης, δεδομένου ότι εγγυάται την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και συνεπώς έμμεσα, την ελευθερία των πολιτικών κομμάτων τα οποία αποτελούν μία μορφή συνεταιρισμού ουσιαστική για τη σωστή λειτουργία της δημοκρατίας. Έκφραση της λαϊκής βούλησης είναι αδιανόητη χωρίς τη βοήθεια μιας πλειάδας πολιτικών κομμάτων που εκπροσωπούν τα ρεύματα των απόψεων που κυκλοφορούν στον πληθυσμό μιας χώρας. Η έκφραση αυτών των ρευμάτων από τα πολιτικά κόμματα όχι μόνον εντός των πολιτικών οργάνων αλλά, χάρη στα μέσα ενημέρωσης, σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, αποτελεί αναντικατάστατη προσφορά στον πολιτικό διάλογο ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο της έννοιας της δημοκρατικής κοινωνίας (βλ. *Lingens*, προαναφερθείσα, § 42; *Castells κατά Ισπανίας*, 23 Απριλίου 1992, § 43, Σειρά Α αρ. 236; *Ενωμένο Κομμουνιστικό Κόμμα Τουρκίας και Άλλοι κατά Τουρκίας*, 30 Ιανουαρίου 1998, § 44, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I· και *Yumak and Sadak κατά Τουρκίας* [GC], αρ. 10226/03, § 107, ΕΔΔΑ 2008).

29. Όπως έχει επανειλημμένως παρατηρήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, «ελεύθερη έκφραση της λαϊκής βούλησης» σημαίνει ότι δεν είναι δυνατόν να διεξαχθούν εκλογές με οποιασδήποτε μορφής πίεση κατά την επιλογή ενός ή περισσότερων υποψηφίων και ότι κατά την επιλογή αυτή, δεν θα πρέπει ο εκλογέας να προκληθεί αδικαιολόγητα να ψηφίσει υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος (βλ. *Χ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 7140/75, Απόφαση της Επιτροπής της 6^{ης} Οκτωβρίου 1976, *Decisions and Reports* (DR) 7, σελ. 96). «Επιλογή» σημαίνει ότι θα πρέπει να εξασφαλίζεται στα διάφορα πολιτικά κόμματα

επαρκής δυνατότητα να παρουσιάσουν τους υποψηφίους τους στις εκλογές (ό.π.: βλ. επίσης *X. κατά Ισλανδίας*, αρ. 8941/80, Απόφαση της Επιτροπής της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1981, DR 27, σελ.156, και προαναφερθείσα *Yumak and Sadak*).

30. Πέραν αυτού, τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν είναι απόλυτα. Υπάρχει περιθώριο «σιωπηρών περιορισμών» και θα πρέπει να παρέχεται στα Συμβαλλόμενα Κράτη ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως στο πεδίο αυτό (βλ. μεταξύ άλλων καθοριστικών αποφάσεων, *Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 24833/94, § 63, ECHR 1999-I, και *Labita κατά Ιταλίας* [GC], αρ. 26772/95, § 201, ΕΔΔΑ 2000-IV). Όσον αφορά στο δικαίωμα υποβολής υποψηφιότητας στις εκλογές, τη λεγόμενη δηλαδή «παθητική» διάσταση των δικαιωμάτων που εγγυάται το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, το Δικαστήριο ήταν ακόμα προσεκτικότερο κατά την εκτίμηση των σχετικών με αυτό περιορισμών από όταν εκλήθη να εξετάσει περιορισμούς του δικαιώματος ψήφου, της λεγόμενης «ενεργητικής» διάστασης των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

31. Πάντως, το Δικαστήριο είναι αυτό που τελικά θα ορίσει κατά πόσον τηρούνται οι απαιτήσεις του Άρθρου 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου · πρέπει να εξακριβώσει ότι οι όροι που τίθενται στο δικαίωμα ψήφου και υποβολής υποψηφιότητας στις εκλογές δεν περιορίζουν τα εν λόγω δικαιώματα σε βαθμό που να βλάπτουν τον πυρήνα τους και να τα αποστερούν από την αποτελεσματικότητά τους (βλ. προαναφερθείσα *Mathieu-Mohin and Clerfayt*, § 52).

Γ. Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στην παρούσα υπόθεση

1. Σχετικά με το κατά πόσο υπήρξε διαφορετική αντιμετώπιση

32. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το προσφεύγον πολιτικό κόμμα ισχυρίστηκε ότι στις βουλευτικές εκλογές των ετών 1999, 2002 και 2007 είχε τεθεί σε μειονεκτική θέση απέναντι στα κόμματα τα οποία έλαβαν οικονομική ενίσχυση από το Κράτος, δεδομένου ότι δεν έλαβε χρηματοδότηση με την αιτιολογία ότι δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο (εξαιτίας του ορίου εκπροσώπησης που είχε τεθεί στο 10% των ψήφων σε εθνικό επίπεδο) και ότι είχε επιτύχει ποσοστό χαμηλότερο του 7% των ψήφων στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές.

33. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το ÖDP, το οποίο ιδρύθηκε το 1996, δεν είχε τη δυνατότητα να αιτηθεί χρηματική ενίσχυση από το Κράτος παρά μόνο μετά τις εκλογές του 1999. Τα αποτελέσματα που πέτυχε στις μετέπειτα εκλογές- 0,8% των έγκυρων ψηφοδελτίων στις βουλευτικές εκλογές της 18ης Απριλίου 1999, 0,34% στις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου

2002 και 0,15% στις εκλογές του 2007 (βλέπε ανωτέρω παραγράφους 18-19)- ήταν χαμηλότερα του ορίου του 7% που προέβλεπε η εθνική νομοθεσία και δεν επέτρεψε στο κόμμα να λάβει την εν λόγω χρηματοδότηση.

34. Παρά ταύτα, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, πριν από τις γενικές εκλογές του 1999, έξι πολιτικά κόμματα (ένα εκ των οποίων δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο) από τα εικοσιένα κόμματα που συμμετείχαν στις εκλογές, έλαβαν κρατική χρηματοδότηση. Πριν τις γενικές εκλογές του 2002, έξι κόμματα (ένα εκ των οποίων δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο) από τα δεκαπέντε που είχαν υποψηφίους χρηματοδοτήθηκαν και στην περίοδο πριν τις εκλογές του 2007, η κρατική χρηματοδότηση χορηγήθηκε σε πέντε από τα δεκαπέντε κόμματα που συμμετείχαν στις εκλογές (συμπεριλαμβανομένων τριών που δεν εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο).

35. Είναι απολύτως σαφές ότι το σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων που εφαρμόστηκε στην παρούσα υπόθεση έθεσε το ÖDP, το οποίο δεν έλαβε οικονομική ενίσχυση, σε μειονεκτική θέση απέναντι στους αντιπάλους του οι οποίοι έλαβαν ενίσχυση και είχαν ως εκ τούτου τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν πολύ ευκολότερα τη διάδοση των απόψεών τους σε εθνικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, το προσφεύγον κόμμα αντιμετωπίστηκε διαφορετικά κατά την άσκηση των εκλογικών του δικαιωμάτων σύμφωνα με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του συγκεκριμένου συστήματος.

36. Το Δικαστήριο πρέπει να διαπιστώσει λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω αρχών, εάν το επίμαχο σύστημα επεδίωκε θεμιτό σκοπό και κατά πόσον υπήρχε εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν και στον επιδιωκόμενο σκοπό. Η εφαρμογή των δύο αυτών κριτηρίων θα του επιτρέψει να διαπιστώσει εάν τα επίμαχα μέτρα συνιστούσαν διάκριση κατά παράβαση του Αρθρου 14 της Σύμβασης και κατά πόσον έβλαψαν τον πυρήνα του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης της λαϊκής βούλησης κατά την έννοια του Αρθρου 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

2. Σχετικά με το κατά πόσον η διαφορετική αντιμετώπιση επεδίωκε θεμιτό σκοπό

37. Όσον αφορά στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι ο παραδοσιακός τρόπος χρηματοδότησης, οι συνδρομές των μελών, δεν επαρκούν πλέον για την αντιμετώπιση των δαπανών οι οποίες διαρκώς αυξάνουν στο πλαίσιο του πολιτικού ανταγωνισμού και των σύνθετων και δαπανηρών σύγχρονων μεθόδων επικοινωνίας. Παρατηρεί ότι στην Ευρώπη, όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, η κρατική χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων επιδιώκει την πρόληψη της διαφθοράς και την αποφυγή της υπερβολικής εξάρτησης των κομμάτων

από ιδιώτες δωρητές. Συνεπώς, η χρηματοδότηση αυτή έχει σκοπό την ενίσχυση του πολιτικού πλουραλισμού και συνεισφέρει στη σωστή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

38. Η εξέταση του συστήματος που ισχύει στην πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών χωρών δείχνει ότι δεν υπάρχουν ενιαίοι κανόνες στο πεδίο αυτό. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα χρήματα που χορηγούνται στα πολιτικά κόμματα την περίοδο των εκλογών κατανέμονται είτε εξίσου με κριτήριο την αυστηρή ισότητα είτε στη βάση μιας δίκαιης κατανομής, δηλαδή βάσει των επιδόσεων καθενός από αυτά στις προηγούμενες εκλογές.

39. Επίσης παρατηρείται ότι στα Συμβαλλόμενα Κράτη τα οποία έχουν επιλέξει το σύστημα της δίκαιης κατανομής του δημοσίου χρήματος, η εθνική νομοθεσία απαιτεί σχεδόν σε κάθε περίπτωση, ένα ελάχιστο επίπεδο εκλογικής στήριξης. Εάν δεν είχε καθοριστεί ένα ελάχιστο επίπεδο, πιθανόν το συγκεκριμένο σύστημα να είχε το στρεβλό αποτέλεσμα να ενθαρρύνει έξαρση του αριθμού των υποψηφιοτήτων προκαλούμενη από την επιθυμία να εξασφαλίσουν αυξημένη χρηματοδότηση, οπότε θα οδηγούσε σε πολλαπλασιασμό των υποψηφίων δεδομένου ότι κάθε αποκτηθείσα ψήφος θα μετατρεπόταν σε ένα ετήσιο ποσό δημόσιας χρηματοδότησης.

40. Σε κράτη μέλη εκτός της Τουρκίας, το ελάχιστο ποσοστό των ψήφων που οφείλει να αποκτήσει ένα πολιτικό κόμμα προκειμένου να δικαιούται δημόσια χρηματοδότηση κυμαίνεται μεταξύ 0,5% και 5% των ψήφων των προηγούμενων εκλογών και συχνά είναι χαμηλότερο από το κατώτατο όριο που απαιτείται για την εξασφάλιση εδρών στο Κοινοβούλιο. Ως εκ τούτου, είναι δυνατόν, πέραν των κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Κοινοβούλιο, νέα πολιτικά κόμματα που έχουν ένα ελάχιστο ποσοστό υποστήριξης από τους πολίτες, να λάβουν δημόσια χρηματοδότηση κατ' αναλογία του εκλογικού τους ποσοστού.

41. Το Δικαστήριο σημειώνει περαιτέρω ότι καμία από τις πράξεις που θέσπισαν τα θεσμικά όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης οι οποίες αφορούν πολιτικά κόμματα σε πλουραλιστικά δημοκρατικά καθεστώτα, δεν θεωρεί αδικαιολόγητη την απαίτηση της εθνικής νομοθεσίας τα κόμματα που διεκδικούν δημόσια χρηματοδότηση να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο εκλογικής υποστήριξης, ούτε θέτουν οι πράξεις αυτές κάποιο συγκεκριμένο όριο εν προκειμένω. Συναφώς το Δικαστήριο παραπέμπει στις παρατηρήσεις κάποιων εξειδικευμένων θεσμικών οργάνων που υποδεικνύουν την ανάγκη να αποφεύγεται ο καθορισμός ιδιαίτερα υψηλού ορίου το οποίο είναι δυνατόν να βλάψει τον πολιτικό πλουραλισμό και τα μικρά πολιτικά κόμματα (βλ. παράγραφο 185 των Κατευθυντηρίων Οδηγιών που αφορούν τη ρύθμιση περί πολιτικών κομμάτων που συνέταξε ο ΟΑΣΕ/ Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) και η Επιτροπή της Βενετίας και εγκρίθηκαν στις 15-16 Οκτωβρίου 2010, (CDL-AD(2010)024)- ανωτέρω παράγραφος 20), και επισημαίνουν ότι ο τύπος της κατανομής της δημόσιας χρηματοδότησης θα

πρέπει να εμποδίζει τα δύο μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα να μονοπωλούν τη δημόσια χρηματοδότηση (ό.π., παράγραφος 187).

42. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η δημόσια χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων βάσει συστήματος δίκαιης κατανομής το οποίο απαιτεί ένα ελάχιστο επίπεδο εκλογικής υποστήριξης, επιδιώκει τον θεμιτό σκοπό της ενίσχυσης του δημοκρατικού πλουραλισμού ενώ προλαμβάνει τον υπερβολικό και δυσλειτουργικό κατακερματισμό των υποψηφιοτήτων, ενισχύοντας την έκφραση της λαϊκής βούλησης κατά την εκλογή της νομοθετικής εξουσίας (πρβλ. *Fournier κατά Γαλλίας*, αρ. 11406/85, απόφαση της Επιτροπής της 10ης Μαρτίου 1988, DR 55, σελ. 130, και, τηρουμένων των αναλογιών, *Cheminade κατά Γαλλίας* (dec.), αρ. 31559/96, ΕΔΔΑ 1999-ΙΙ, σχετικά με σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης το οποίο περιόριζε την απόδοση των εξόδων της προεκλογικής εκστρατείας και της προκαταβολής στους υποψηφίους και τους συνδυασμούς που είχαν λάβει ένα ορισμένο ποσοστό των ψήφων).

3. Σχετικά με το κατά πόσον η διαφορετική αντιμετώπιση ήταν σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας

43. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το ελάχιστο επίπεδο εκλογικής στήριξης που οφείλουν να επιτύχουν τα πολιτικά κόμματα που διεκδικούν δημόσια χρηματοδότηση στην Τουρκία, συγκεκριμένα το 7% των ψήφων στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές, είναι το υψηλότερο στην Ευρώπη (βλ. ανωτέρω παράγραφο 40). Προκειμένου να εξακριβώσει ότι το όριο αυτό δεν είναι δυσανάλογο, το Δικαστήριο αρχικά θα εκτιμήσει τι συνεπάγεται αυτό, πριν εξετάσει τους διορθωτικούς μηχανισμούς που το συνοδεύουν.

44. Το Δικαστήριο παρατηρεί εξ αρχής ότι το όριο του 7% είναι χαμηλότερο από το ελάχιστο ποσοστό εκλογικής στήριξης που απαιτείται για την απόκτηση εδρών στο Τουρκικό Κοινοβούλιο, το οποίο έχει ορισθεί στο 10% των ψήφων σε εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο των υπό συζήτηση στην παρούσα υπόθεση βουλευτικών εκλογών, πολιτικά κόμματα που δεν εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο τα οποία είχαν επιτύχει το όριο του 7% των ψήφων, δικαιούντο δημόσιας χρηματοδότησης προ των εκλογών. Στις εκλογές του 1999, ένα από τα έξι κόμματα που χρηματοδοτήθηκαν δεν εκπροσωπείτο στο Κοινοβούλιο. Στις εκλογές του 2002, η αναλογία ήταν η ίδια και το 2007, τρία κόμματα που δεν εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο και δύο κόμματα που εκπροσωπούντο έλαβαν δημόσια χρηματοδότηση. Με άλλα λόγια, κατά τις υπό συζήτηση στην παρούσα υπόθεση περιόδους, δεν μονοπώλησαν τη δημόσια χρηματοδότηση τα πολιτικά κόμματα που εκπροσωπούντο στο Κοινοβούλιο, ούτε τη μονοπώλησαν το κυβερνών κόμμα και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

45. Το Δικαστήριο πρέπει επίσης να λάβει υπόψιν του τις επιδόσεις του ÖDP στις βουλευτικές εκλογές προ της περιόδου κατά την οποία

χορηγήθηκε η επίμαχη χρηματοδότηση. Ο αριθμός των ψήφων που έλαβε το προσφεύγον αντιστοιχούσε σε ποσοστό από 0,8% έως 0,15% των εγκύρων ψηφοδελτίων σε εκείνες τις εκλογές. Τα ποσοστά αυτά ήταν σημαντικά χαμηλότερα από το ελάχιστο επίπεδο εκλογικής στήριξης που απαιτεί η τουρκική νομοθεσία προκειμένου να χορηγηθεί δημόσια χρηματοδότηση και θα θεωρούντο ανεπαρκή για τέτοια χρηματοδότηση σε αρκετές άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Παρόλο που η καταγγελία του προσφεύγοντος κόμματος δεν συνιστά λαϊκή αγωγή δεδομένου ότι το κόμμα επηρεάστηκε ευθέως και άμεσα από το συγκεκριμένο ελάχιστο επίπεδο, το ÖDP δεν κατάφερε παρά ταύτα να δείξει ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το επίπεδο υποστήριξης που απολάμβανε το καθιστούσε αντιπροσωπευτικό ενός σημαντικού μέρους του Τουρκικού εκλογικού σώματος.

46. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψιν ότι το Κράτος παρέχει στα πολιτικά κόμματα άλλες μορφές στήριξης εκτός από την άμεση χρηματοδότηση. Οι διορθωτικοί μηχανισμοί που συνοδεύουν το σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης που εφαρμόζει η Τουρκία, βάσει του οποίου δεν δικαιούνται όλα τα κόμματα να λάβουν άμεσες επιδοτήσεις, περιλαμβάνουν φοροαπαλλαγές για ορισμένα έσοδα και τη χορήγηση τηλεοπτικού χρόνου στη διάρκεια των προεκλογικών εκστρατειών. Τα μέρη δεν αμφισβήτησαν ότι το ÖDP είχε επωφεληθεί από αυτές τις εναλλακτικές μορφές βοήθειας.

47. Ενόψει των πορισμάτων του σχετικά με την αποτυχία του ÖDP να εξασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο υποστήριξης από τους πολίτες και με την αντισταθμιστική επίδραση της δημόσιας ενίσχυσης που διατέθηκε στο προσφεύγον κόμμα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η επίμαχη διαφορά στην αντιμετώπιση τελούσε σε εύλογη σχέση αναλογικότητας προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

48. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι, υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, η άρνηση του Κράτους να χορηγήσει άμεση οικονομική ενίσχυση στο ÖDP επειδή δεν είχε επιτύχει το ελάχιστο ποσοστό 7% των ψήφων που προβλέπεται από το νόμο στηρίχθηκε σε αντικειμενική και εύλογη αιτιολογία, δεν παραβίασε τον πυρήνα του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης της λαϊκής βούλησης και επομένως δεν ήταν αντίθετη με το Άρθρο 14 ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

49. Συνεπώς, δεν υφίσταται παραβίαση αυτών των διατάξεων.

III. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 9, 10 ΚΑΙ 11 της ΣΥΜΒΑΣΗΣ

50. Το προσφεύγον κόμμα κατήγγειλε επίσης παραβίαση των Άρθρων 9, 10 και 11 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι οι καταγγελίες αυτές αφορούν το ίδιο σύνολο πραγματικών περιστατικών τα οποία εξετάστηκαν από την

σκοπία του Άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, το δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητο να τα εξετάσει χωριστά.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

1. *Κηρύσσει* ομόφωνα παραδεκτή την προσφυγή·
2. *Αποφαίνεται* με πέντε ψήφους έναντι δύο ότι δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 14 της Σύμβασης ερμηνευομένου σε συνδυασμό με το Άρθρο 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου·
3. *Αποφαίνεται* ομόφωνα ότι δεν χρειάζεται να εξετάσει χωριστά τις καταγγελίες που βασίστηκαν στα Άρθρα 9, 10 και 11 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα και κοινοποιήθηκε γραπτώς στις 10 Μαΐου 2012, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

Stanley Naismith
Γραμματέας

Françoise Tulkens
Προεδρεύουσα

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με τα Άρθρα 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του Κανονισμού, η κοινή αποκλίνουσα γνώμη των Δικαστών Tulkens και Sajó.

F.T.
S.H.N

Η αποκλίνουσα γνώμη δεν μεταφράστηκε αλλά περιλαμβάνεται στο επίσημο αγγλικό ή/και γαλλικό κείμενο της απόφασης, το οποίο είναι διαθέσιμο στη βάση δεδομένων HUDOC της νομολογίας του Δικαστηρίου.

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013.

Οι επίσημες γλώσσες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η αγγλική και η γαλλική. Η παρούσα μετάφραση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο το οποίο δεν φέρει καμία ευθύνη για την ποιότητά της. Η μετάφραση είναι διαθέσιμη στη βάση νομολογίας HUDOC του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (<http://hudoc.echr.coe.int>) και σε κάθε άλλη βάση δεδομένων όπου έχει κοινοποιηθεί από το Δικαστήριο. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή της για μη εμπορικούς σκοπούς, με τον όρο να παρατίθεται ο πλήρης τίτλος της υπόθεσης και η παρακάτω ένδειξη δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όποιος τυχόν επιθυμεί να χρησιμοποιήσει ολόκληρη ή μέρος της παρούσας μετάφρασης για εμπορικούς σκοπούς, καλείται να επικοινωνήσει με τη διεύθυνση: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int